

۳۵۱۵۲۷

ایلیاد

هومر / مترجم سعید نفیسی

www.ketab.ir

سرشناسه	: هومر، قرن ۹ ق. م.
عنوان و نام پدیدآور	: Homer
مشخصات نشر	: ایلیاد/ نویسنده هومر؛ ترجمه سعید نفیسی
مشخصات ظاهری	: تهران: آهنگ فردا، ۱۳۹۵.
شابک	: ۵۵۹۲ ص.
وضعیت فهرست نویسی	: 978-600-7383-46-9 :
یادداشت	: فاوا
یادداشت	: عنوان اصلی: L'homme qui rit, 1869 ..
موضوع	: این کتاب در سالهای مختلف توسط مترجمان و ناشران متفاوت منتشر شده است.
موضوع	: شعر حماسی یونانی ترجمه شده به فارسی.
شناسه افزوده	: افسانه ها و قصه های یونانی
رده بندی کنگره	: نفیسی، سعید، ۱۳۷۴ - ۱۳۴۵ مترجم
رده بندی دیویی	: ۲۵۲۸۸۸۸۸ م/۱۳۹۵
شماره ثبت کتابخانه ملی	: ۱/۸۸۳
	: ۳۳۳۴۵۹۰

تهران میدان انقلاب، پانزدهم، کوچه رستمی، پلاک ۶

تلف: ۶۶۴۰۸۱۳

ایلیاد

هومر / مترجم سعید نفیسی

ناشر: انتشارات آهنگ فردا

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۷

تیراژ: ۵۰۰

شابک: ۹ - ۴۶ - ۷۳۸۳ - ۶۰۰ - ۹۷۸

قیمت: ۷۵۰۰۰ تومان

فهرست

۵	دیباچه مترجم
۶	عصر زندگی هومر
۶	ادبیات یونان پیش از هومر
۸	نردبان درباره وجود هومر
۹	تجزیه ایلیاد
۱۲	تجزیه اودیسه
۱۴	ایلیاد و اودیسه از یک سراینده است
۱۷	هومر و داستان جنگ تروا
۱۷	داستان شهربندان تروا
۲۱	بازگشت پهلوانان
۲۵	اساطیر یونان
۲۵	خداوندان یونانیان
۲۹	غولان
۲۹	اهریمنان
۳۳	سرود نخستین
۵۷	سرود دوم
۸۷	سرود سوم
۱۰۳	سرود چهارم
۱۲۱	سرود پنجم
۱۵۱	سرود ششم
۱۶۹	سرود هفتم
۱۸۵	سرود هشتم

۲۰۵		سرود نهم
۲۲۷		سرود دهم
۲۴۷		سرود یازدهم
۲۷۵		سرود دوازدهم
۲۹۱		سرود سیزدهم
۳۱۷		سرود چهاردهم
۳۳۳		سرود پانزدهم
۳۵۷		سرود شانزدهم
۳۸۳		سرود هفدهم
۴۰۷		سرود هجدهم
۴۲۷		سرود نوزدهم
۴۴۳		سرود بیستم
۴۵۹		سرود بیست و یکم
۴۷۹		سرود بیست و دوم
۴۹۷		سرود بیست و سوم
۵۲۵		سرود بیست و چهارم
۵۵۱		ضمائم

دیباجه مترجم

در سه هزار سال پیش دو منظومه به زبان یونانی قدیم سروده شده که شاید بیش از هر اثر ادبی دیگر در سراسر جهان شهرت و اعتبار داشته باشد. منظومه اول را که باید «سما» یونانیان قدیم دانست به زبان یونانی «ایلیاس»^۱ یا «ایلیادوس»^۲ می نامند و وجه تسمیه آن از کلمه «ایلیون»^۳ یکی از نام های شهر «تروا»^۴ در آسیای صغیرست که «پرگام»^۵ نیز به آن می گفته اند و یونانیان قدیم ده سال آن را شهرند کردند و سرانجام گشادند. آثار این شهر را اروپاییان در جایگاهی که اکنون به نام «حصار لیغ» دهکده ایست در ترکیه امروز یافته اند. این سازه منلوم بزرگ شامل بیست و چهار سرودست که هر یک از آن ها ایلیادوس نام دارد و به همین جهت همه کتاب را نیز به همین نام خوانده اند. در برخی از زبان های اروپایی این کلمه را ایلیاد تلفظ می کنند و در عرف زبان فارسی نیز به همین نام معروف شده است منظومه دوم را به یونانی «اودسئوس»^۶ می نامند و این کلمه در برخی زبان های اروپایی «اودیسه»^۷ خوانده می شود و در زبان فارسی نیز بیشتر بدین نام معروف شده است. درباره اینکه گوینده این سخنان کیست و در چه زمانی می زیسته و آیا هر دو کتاب از یک سراینده است و یا از دو نویسنده مختلف بسیار سخن رفته است و شمه ای از آن سخنان در این دیباجه و یا ضمائم کتاب خواهد آمد.

از دیرباز سراینده هر دو منظومه را یک تن دانسته و او را به زبان یونانی «اومیروس»^۸ و به زبان لاتین «هومروس»^۹ نامیده اند.

در کتاب های قدیم ما به رعایت اصل یونانی نام وی را «اومیروس» نوشته اند و در زبان های اروپایی به پیروی از زبان لاتین Homer و Homère ضبط کرده اند، به همین جهت در ایران امروز بیشتر به نام «همر» یا «هومر» معروف شده است. برخی احتمال داده اند

Troie. ^۲	Iliou. ^۳	Iliados. ^۲	Ilias. ^۱
Omeyros. ^۸	Odyssee. ^۷	odusseus. ^۶	pergame. ^۵
			Homerus. ^۹

که وی در قرن دهم پیش از میلاد زیسته باشد و هفت شهر مختلف یونان را زادگاه او دانسته‌اند.

عصر زندگی هومر

سراینده‌ای که ایلیاد و اودیسه را سروده پیداست که از دوران پهلوانی دور بوده و خود در زمانی می‌زیسته که مردم حسرت آن روزگاران پر از شگفتی و دلاوری را می‌خورده‌اند. بدین گونه پیداست که هومر در همان زمانی که این وقایع روی می‌داده نمی‌زیسته است. هرودوت مورخ معروف می‌گوید: «به عقیده من هومر و «هریود»^۱ (شاعر یونانی قرن هشتم پیش از میلاد) تنها چهارصد سال پیش از من زیسته‌اند».

بنابراین گفته هومر معاصر «لیکورگ»^۲ قانونگذار معروف سپارت بوده که در قرن نهم پیش از میلاد زیست است. بر این حساب سه قرن پس از تصرف شهر تروا در جهان بوده است. اما دانشمندان که رایج‌ترین مصاب‌ترست عقیده دارند که تاریخ زندگی او را باید اندکی بالاتر از زمان لیکورگ برریم. حدود سال هزار پیش از میلاد قرار داد. چنانکه در اسناد قدیم گفته شده است که لیکورگ شعار هومر را که در آن زمان در آسیای صغیر رایج بود، گرد می‌آورد و نسخه برسی می‌کند. از سوی دیگر پیداست در زمانی که این اشعار سروده شده شاهان یونان جلوه‌ی داشته‌اند، در یونان هنوز سلطنت موروث برقرار بوده و این شاهان از نژاد پهلوانان دانسته‌اند و هومر برای کام‌جویی و خوشامد این شاهان این اشعار را درباره پهلوانان سروده است. اینکه هومر می‌گوید: «فرماندهی چند تن خوب نیست، باید تنها یک سرکرده در یک ماه سرکار باشد» خود دلیل بر این نکته است زیرا که ناچار در حکومت دمکراسی که بعدها در یونان برقرار شده گوینده‌ای نمی‌توانسته است چنین سخنی از زبان اولیس بگوید.

ادبیات یونان پیش از هومر

شکی نیست که یونانیان قدیم پیش از نظم ایلیاد و اودیسه ادبیات منظوم داشته‌اند و از آنچه به ما رسیده است مسلم می‌شود که نخستین سراینده‌گان آن سرزمین راهبانی

ایلیاد ● ۷

بوده‌اند که یونانیان خود به ایشان «آئوئیدوس»^۱ می‌گفتند و این کلمه را امروز به زبان فرانسه «آئد»^۲ تلفظ می‌کنند. اشعاری که این گروه از سرایندگان سروده‌اند سرودهای دینی بوده که در مراسم مذهبی تغنی می‌کرده‌اند و مانند همه اشعاری که بدین اندیشه و بدین گونه سروده شده با موسیقی توأم بوده است. تردیدی نیست که در آغاز پیدا شدن هر زبانی نیز از این گونه سرودسرایي مانند زندخوانی ایران قدیم معمول می‌شده است. ناچار بدیهه‌سرایي در این گونه موارد از سرایندگی بیشتر رواج داشته است. مدتها یگانه سرایندگان ممان راهبان بوده‌اند که در سخن منظوم خود خدایان را می‌ستوده و کردار و سارشان را به نظم ادا می‌کرده‌اند.

پس از آن تهای دیگر از سرایندگان پدیدار گشته‌اند که هومر خود ایشان را «دمیئورگ»^۳ می‌نامد و این کلمه در زبان فرانسه «دمیورژ»^۴ خوانده می‌شود. این دسته از سرایندگان پیوسته برای پهلوانان را نیز با مناقب خدایان توأم کرده بودند.

اندک‌اندک شعرنمایی و عزل‌سرایي نیز در آن کشور رواج یافته و در اشعار خود بیشتر به اصطلاح رایج شعر فارسی «بهاریه» یعنی اوصاف بهار را می‌سروده‌اند و در آغاز و پایان هر منظومه کلمه «الینوس»^۵ یا «لینوس»^۶ را که به معنی دريغ و افسوس است می‌آوردند، به همین جهت این گونه از عزل را لینوس نامیده‌اند.

سپس نوعی دیگر از شعر پدید آمده است که در دلاوری و سوگواری خوانده می‌شد و در آن «پئان»^۷ خدای روشنایی و زندگی را می‌بردند که درمان و دلداری را از او می‌دانسته‌اند. و به همین جهت این گونه از تغزل را پئان نام گذاشته‌اند. در میان پئان‌ها منظوماتی هم بوده که جنبه دینی نداشته است.

نوعی دیگر از شعر را تنها در جشن‌های زناشویی می‌سرودند و سبب هنگامی که عروس را از خانه پدر با مشعل به خانه شوهر می‌بردند در را از این گونه اشعار می‌سرودند و این اشعار را به مناسبت نام «هومن»^۸ که خدای زناشویی بود، «هومنائوس»^۹ می‌گفتند.

قسم دیگری از شعر که رواج داشته مرثیاتی بوده است که در مرگ دوستان و نزدیکان

۱- Démiurges

۲- Demiourgos

۳- Aède

۴- Aoidos

۵- Hymen

۶- Péan

۷- Linus

۸- Elinus

۹- Humenaios

می سروده‌اند و آن را «طرینوس»^۱ می‌گفتند و به زبان فرانسه «ترن»^۲ می‌گویند.

تردید دربارهٔ وجود هومر

کسانی که دربارهٔ هومر و انتساب ایلیاد و اودیسه به او شک کرده‌اند گفته‌اند که نه تنها این دو منظومه از یک گوینده نیست بلکه ایلیاد مجموعه سرودها و مقطعاتی است که گویندگان مختلف، در زمان‌های مختلف سروده و سپس آن‌ها را با هم گرد آورده و از آن کتابی ترتیب داده و تدوین کرده‌اند. اما در قرن هفدهم میلادی این عقیده سست شد و دانش‌مندان بزرگ به دلایلی ثابت کردند که سراسر ایلیاد اثر طبع یک گوینده بیش نیست. برخی دیگر دربارهٔ زمان سروده شدن این اشعار تردید داشتند و آن‌ها را از قرن دهم پیش از میلاد می‌انستند. معتقد بودند که یونانیان قدیم قرن‌ها پس از آن به شاعری آغاز کرده‌اند و حتی در این زمینه بدین عقیده گرویده بودند که ایلیاد مجموعه‌ای از سروده‌هایی است که آن‌ها در چند در قرن‌های متعدد سروده‌اند و سپس آن‌ها را یک‌دست و یکنواخت کرده و با تصفاتی هم‌سان و هم‌آهنگ کرده‌اند و بدین گونه که امروز هست فراهم آورده‌اند. حتی برخی قسمت‌های کهنه‌تر را نشان داده‌اند. از آن جمله کسی از دانشمندان اروپا معتقد بود که کتاب ایلیاد شانزده روش مختلف دارد و هر روش از آن از سراینده دیگری است و بدین گونه به جای آنکه آن را مطابق نسخه‌های رایج به بیست و چهار سرود تقسیم کنند باید به شانزده سرود تقسیم کرد.

امروز این عقیده دیگر چندان معتبر نیست. با این همه هنوز تردیدی دربارهٔ شخص هومر و ایلیاد و اودیسه در میان هست و برخی معتقدند که هومر نام گوینده‌ای نیست بلکه اصطلاحی است برای این گونه اشعار.

بهترین راه برای روشن کردن این مطلب پیچیده مطالعه دقیق در متون ایلیاد و اودیسه است و در این مقدمه هر دو منظومه ایلیاد و اودیسه بدین نظر تجزیه شده است.